

gloriam quæ ab intus est, et gratiam quæ desuper venit.

1. Homo Dei, ne trepides exuere hominem illum qui de terra est, illum qui te deprimit usque ad terram, et conatur deprimere usque ad inferos. Iste est qui vexat, qui onerat, qui oppugnat. Quid tibi et terrenis exuviis, qui ad cælum iturus, stola gloriæ mox indui habes? Præsto est, sed vestito non dabitur: vestire novit illa, non supervestire. Sustine ergo patienter, imo libenter accipe nudus et non vestitus inveniri. Denique et Deus ipse vult vestiri: sed cum nudus, non cum vestitus est. Homo Dei non revertetur ad Deum, nisi is qui de terra est et terra est, in terram ierit. Hi enim duo homines sibi invicem adversantur, **263** nec erit pax, donec ab invicem separentur: et si pax fuerit, non erit pax Domini, non erit pax cum Domino. Non es tu de illis qui dicunt: *Pax, et non est pax* (Ezech. XIII, 10). Te exspectat pax illa, quæ superat omne sensum; te exspectant justi donec retribuatur tibi; te exspectat gaudium Domini tui.

2. Et ego quidem, charissime, vehementer afficior ante videre te, ut benedictio morituri veniat super me. Et quoniam non est est in homine via ejus, non au leo, unde certus non sum, pro certo polliceri: sed quod nondum video, quomodo possim, satis ago ut possim. Forte veniam, forte non veniam. Sed quodlibet horum sit, dilexi a principio, diligam sine fine. Fidenter dico, non possum perdere sic dilectum usque in finem. Non mihi perit, sed præit, cujus animæ mea adhæsit glutino quod non dissipabitur, et vinculo quod non dirumpetur. Tantum memento nostri cum perveneris quo nos prævenis: ut et nobis cito detur venire post te, et ad te pervenire. Interim tamen nullatenus putes quod tua dulcis memoria recedat a nostra, ctsi præsentia dolentibus subtrahatur. Quanquam potens est Deus te adhuc

accidit anno 1152, ut testatur Chronicon Dionysianum his verbis: « Hic est annus ultimus felicitatis recordationis Sugerii abbatis. Verum quia a conditionis moriendi nemo excipitur, cum valetudine qua mortuus est, vexari cœpisset, fratrum manibus sustentatus est, et in capitulum se duci poposcit: ubi post verba ædificationis, cum lacrymis et gemitu omnium pedibus provolutus fratrum se iudicio exposuit, lacrymabiliter postulans ut quod in eos deliquerat, vel negligentius egerat, respectu pietatis ei relaxarent. Quod fratres omnes cum maxima devotione et copiosa lacrymarum effusione gratantissime fecerunt. Transit autem idem venerabilis pater inter verba Dominicæ Orationis et Symboli, die Iduum Januarii, septuagesimo ætatis suæ anno, a susceptione monastici habitus fere sexagesimo, prælationis vero suæ vigesimo nono: cujus sepulture et exsequiis interfuerunt sex episcopi cum multis abbatibus, Christianissimoque rege Francorum Ludovico, ubi et pietatis memor, et immemor regni celsitudinis, dum sepeliretur, amarissime fleuit. » Hinc usque Chronicon. Inscriptum est hoc ejus sepulcro epitaphium. Hic JACET SUGERIUS ABBAS: breve quidem, sed solo Sugerii nomine totum exprimens Sugerium. Eum egregie laudat Robertus Herefordensis in epistola 216 inter Sugerianas. Elegantissimum evulgavit Franciscus, Chiffletius, a Simone Capra-Aurea San-

nobis donare rogantibus, servare indigentibus: quod utique non est diffidendum.

EPISTOLA CCLXVII.

ABBATI CLUNIACENSI.

Filius vester frater Galcherus, factus est et noster, secundum regulam illam: *Omnia mea tua sunt, et tua mea* (Joan. XVII, 10). Non sit minus familiaris, quia communis: sed si est quod possit alia gratia, sit familiarior atque acceptior, ut mihi, quia vester est; sic vobis, quia noster est.

EPISTOLA CCLXVIII.

AD DOMINUM PAPAM EUGENIUM.

Monet promotionem cujusdam indigni subreptitie factam, adeoque revocandam sententiam.

Alii vereantur majestatem in vobis, et tremulis labiis ac digitis quod ad rem pertinet, vix ad id unquam longis ambagibus anfractibusque perveniant. Ego certe utilitatem vestram et honorem vestrum tantummodo attendens, rem, ut est, nude et aperte illico aperio; et sine cunctatione et obvolutione, tanquam uni nostrum, apostolico, quod opus est, intimare non vereor. Subreptum est vobis, et graviter: quod non dubius affirmaverim. Quis vobis suggestit hominem de ambitione notatum, convictum, condemnatum, ad ecclesiasticam cogere dignitatem? Quasi non satis per se ipse se ingerere voluisset. Nonne is est, quem sanctæ memoriæ Lambertus episcopus (714) deprehensum in maleficiis detestandis, quæ ipse stimulante ambitione perpetrarat, non solum a gradu, in quo erat, sed a spe totius promotionis solemiter, ut debuit, degradavit? Non est nisi revocare sententiam, et propter anxietatem sanctorum fratrum de Corona, qui pro hoc clamant ad vos, et ob reverentiam episcopi sancti et docti, qui in hac re auctor existit: sed et propter conscientiam, conscientiam dico vestram, non alterius. Unum restat, ut hoc et pro mea cuncti Victoris Parisiensis canonico compositum.

*Decidit Ecclesiæ flos, gemma, corona, columna,
Vexillum, clypeus, galea, lumen, apex,
Abbas Sugerius, specimen virtutis et æqui,
Cum pietate gravis, cum gravitate pius.
Magnanimus, sapiens, facundus, largus, honestus,
Judiciis præsens corpore, mente sibi.
Rex per eum caute rexit moderamina regni.
Ille regens regem, rex quasi regis erat.
Dumque moras ageret rex trans mare pluribus annis,
Præfuit hic regno, regis agendo vices.
Quæ duo vix alius potuit sibi jungere, junxit,
Et probus ille viris, et bonus ille Deo.
Nobilis ecclesiæ decoravit, reppulit, auxit,
Sedem, damna, chorum, laude, vigore, viris.
Cui rapuit lucem lux septima Theiophanie
Veram vera viro Theiophania dedit.*

Proluxum et elegans ejus elogium a Patribus congregationis S. Mauri litteris aureis laminæ æreæ inscriptum est. Plura de eo in notis ad epistolas 78 et 369.

(714) Engolismensis erat episcopus post Gerardum, qua in diocesi situm est monasterium de Corona Ordinis S. Benedicti. Lambertus laudatur in libro quarto de Vita Bernardi, n. 29.

scientia inferam: irascimini, et nolite peccare (Psal. IV, 5). Peccatis enim, si non irascimini tanti suggestori mendacii, tam indignæ sententiæ subreptori.

264 EPISTOLA CCLXIX.

AD EUMDEM.

Litteris a se per dolum extortis robur et auctoritatem derogat.

Serpens deceptit me. Homo versipellis et versutus, justitiæ inops, audientiæ fugitans, propriæ conscientie inimicus, fraternæ incubans injuriæ, nescienti mihi litteras pro se per dominum Belvacensem (715) elicit. Quid enim ille a me non obtineret? Si non vultis ultra modum onerare conscientiam meam, nil lucretur subreptione dolosus, nec de litteris nostris opprimat innocentes. Quanquam ne hoc quidem mihi satis fuerit, nisi et pœnam portet quam meruit subreptor malignissimus, et avarissimus exactor.

EPISTOLA CCLXX (716)

AD EUMDEM.

Scribit in causa Prioris Cartusiani contra transgressores quosdam. Mortem abbatis Cisterciensis nuntiat, et successorem commendat.

1. Qui tentant nos, non dormitant, neque dormiunt. Quomodo nunc de novo persecuti sunt in montibus, insidiati sunt in deserto? Cartusianenses turbati sunt (717): turbati sunt et moti sicut ebrius, et propemodum omnis sapientia eorum devorata est. Scias, domine mi: inimicus homo hoc fecit. Quid dico, fecit? et adhuc facit. Adhuc fiduciam habet, ut et illa sanctitas influat in os ejus. Esca ejus electa: nosti optime. Quosdam jam prævaricatores constituit: alios, quos per se expugnare non poterat, per illos impugnat bello domestico et intestino. Ab ipsa fundatione loci et Ordinis non est auditum, ut quis exiens, sine satisfactione reciperetur. Qui male exierant, pejus reintraverunt, addentes prævarica-

(715) Arnulfus de Maiole, ut puto; de quo in epistola 278.

(716) Scripta anno Christi 1151.

(717) Causam aperuit auctor Vitæ gallicæ S. Bernardi, libro VI, cap. 10, ex Vita S. Anthelmi seu Nauthelmi, primo quidem majoris Cartusie Prioris, demum episcopi Bellicensis, repetitiam. « Cum enim, » ut ibi dicitur, « daret operam novus Prior Anthelmus, ut si quid sancti Ordinis pristina religio et observantia accepisset detrimenti, id ad pridem conscriptas Constitutiones reformaretur; negligentem si quidem cerneret aut contumacem, admonitionibus blandis, verbis et minis, præceptis quoque et objurgationibus ad meliorem frugem revocare nitentur. Quod si quis nollet respicere, planeque obstinatus esset, e fratrum sodalitate illum extrudere non dubitabat. Erant enim nonnulli, qui sanas institutiones ejus non ferentes, cum essent grandes in oculis suis, homines maligna mente et in contentiones proclives, illi sese opponere non vererentur. At ille non ferens eorum arrogantiam, ne aliorum pacem et quietem inturbarent, e monasterio eos ejecit. » Quidam vero ex illis, ut credere par est, ad Eugenium confugientes, absoluti et nulli poenitentiae obnoxii remissi sunt: qua de re hic Bernardus con-

tionem. Quid putas, Pater sancte, illi facturi sunt, quorum egressio in transgressione, regressio in superbia est? Et nunc superbia eorum ascendit semper (Psal. LXXIII, 23). Exsultant in re pessima quam egerunt, insultant injuriam patientibus. Vicere, triumphant: Prior jam non est Prior. Dum superbit impius, incenditur pauper. Exire etiam vult: non potest videre destructionem Ordinis sui. Et jam exisset, si solus exire potuisset. Qui Prior necesse est ut bonus sit: nam quorum innititur consilio, audivimus a bonis bonos esse.

2. Videsne, clementissime Pater, quantum subreptum sit tibi? Nihilne dignum recipiet subreptionis auctor? Si bene te novi, portabit judicium quicunque est ille. Venerunt ad te in vestimentis ovium, in habitu sancto; species deceptit te. Quid mirum? et tu homo es. Sed jam prodita in lucem fraude exsurgeat zelus, et partes suas viriliter exsequatur adversus malignantes. Non veniat anima tua in consilium eorum: dissipetur consilium Achitophel. Te ipsum custodi. Non est paris periculi scientiæ subripi et zelum dormire. Illud excusat ignorantia. hoc negligentia inexcusabile facit. Forte ascendat ex adverso, et aliud persuadere conetur. Mentiat iniquitas sibi, et non domino meo. Nam hæc veritas; et res sic se habet. Nil vero jucundius, nil justius in judiciis vestris, quam cum se istiusmodi occasio præbet, si qui nocere voluit, cadat ipse in foveam quam fecit, et convertatur dolor ejus in caput ejus et in verticem ipsius iniquitas ejus descendat (Psal. VII, 16, 17). Zelus domini mei faciet hoc. Et priorabitur iterum, ut confido, qui Prior fuit: ut non gloriatur omnis iniquitas. Alioquin (quod) non frustra timemus) nisi Prior restituatur in gradu suo, Ordo non diu erit in **265** statu suo. Inspiret Deus vobis paterne accipere ista, et repondere bona ad nostram omnium consolationem, qui valde desolati sumus, et afflicti super vires.

queritur, quod « ab ipsa fundatione loci esset inauditum, ut quis exiens sine satisfactione reciperetur. » Aliam causam assignat Mauricus in Annalibus ad annum 1151, cap. 2, ex Petri Venerabilis epistolis (libri VI epistola 12), nimirum contentionem, quæ, Hugone Gratianopolitano episcopo in archiepiscopum Viennensem assumpto, novæ electionis occasione nata est annò 1151 inter varia Cartusianorum cœnobîa, Cartusiam, Exenbias, Durbonum, Portas, Majoricum, Silvam, et Alverium; aliis dicentibus, « electum non debere episcopari, » et causam illam ad judicium protrahentibus; aliis contra asserentibus, « suum non esse litigare, sed simpliciter quod sentirent dicere, non autem palatia ad causandum intrare. » Verum cum in hac posteriori causa agatur de monasteriorum altercatione, non vero de monachorum rebellionem, quam Bernardus hac in epistola insinuat, ad priorem potius causam hæc referenda sunt. Quæ ad annum 1151 ideo referimus, quod contigerint paulo post mortem Bainaldi Cisterciensis (ut patet ex hac epistola) abbatis, qui obiit decimo septimo kalendas januarii anno 1150, ut ex Cisterciensi Martyrologio probat Mauricus ad annum 1151, cap. 1.

3. Dominus Cisterciensis (718) deseruit nos: plaga magna in Ordine. Mihi vero duplex incumbit mæroris ratio, qui in uno homine et patrem amisi, et filium. Et nunc habemus pro eo dominum Gozvinum Bonæ-Vallis abbatem. Sit beneplaciti vestri confortare eum litteris apostolicis, et quod de eo factum est, vestro roborare favore. Nostis eum, et non est ei apud vos opus commendatore, quem satis commendat vita sua, et sapientia sibi data a Deo. Dominus Valentinus (719) convalet: et ubi valet, operatur bona. Propterea amatores boni diligunt eum, et ipse diligit bonos. In hoc apparet quia bonus est, Vestrum est tales diligere et fovere. Puer vester plus solito infirmatur: guttatim defluit, forte minime dignus qui occidatur semel, et cito ingrediat ad vitam.

EPISTOLA CCLXXI (720).

AD COMITEM CAMPANIE THEOBALDUM (721).

Monet filium ob minusculam ætatem ad dignitates ecclesiasticas non esse promovendum.

Scitis quia diligo vos: sed quantum, novit Deus melius quam vos. Me quoque diligi a vobis non dubito, sed propter Deum: quem si offendero, non erit quod me diligere debeatis, cum jam non fuerit in causa Deus. Quis enim ego sum, ut de me tantillo tantus princeps curetis, nisi quandiu Deum in me esse creditis? Ergo ut offendam eum, fortassis nec vobis expedit. Offendo autem procul dubio, si facio quod requiritis. Nam honores et dignitates ecclesiasticas non ignoro deberi his, qui eas digne secundum Deum administrare et velint, et possint. Porro eas acquiri parvulo filio vestro precibus meis, vel vestris, nec vobis justum, nec mihi tutum esse noveritis (722). Nam nec cuiquam, vel adulto, plures in pluribus ecclesiis habere licet, nisi dispensatorie quidem, ob magnam vel Ecclesiæ necessitatem, vel personarum utilitatem. Quamobrem si vobis videtur hic durus sermo, et placet quod cogitastis implere; parcite mihi in hoc: nam vos satis, ni fallor, per

(718) Rainaldus, cujus obitus contigit anno 1151, Gozvinum ex abbate Bonæ-Vallis successorem habuit.

(719) Oribertus ex priore Casæ-Dei; de cujus electione, epist. 249.

(720) Scripta anno Christi 1151.

(721) Vide epistolam 37 et sequentem.

(722) In hac epistola aitende, lector, et admirare insignem sancti Viri virtutem, zelum et constantiam, qui in re quam sensit Ecclesiæ Dei et suæ conscientie contrariam, magni principis Theobaldi, cui, utpote magno Claræ-Valleusium benefactori, plurimum debebat, votis et desiderio noluit obsequi. Pueros ob natalium splendorem ad dignitates ecclesiasticas promoveri, et plures uni dari graviter conqueritur Bernardus in epistola 42. n. 25. Exstat inter tractatus, ordiue secundus, tomo II.

(723) Quartus hic Theobaldi filius, ad Albas-Manus appellatus, qui primo ad sedem Carnotensem evehctus, deinde ad Senonensem, postea ad Remensem demum sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis et legatus in Gallia creatus est. Is sacravit Philippum Augustum nepotem suum, ac in ejus gratiam Alexander III Francorum reges inaugurandi jus Remensi archiepiscopo confirmavit. De eo scribant Petrus

vos et per alios amicos vestros istud obtinere potestis. Ita nec vos minus quod vultis, efficitis; nec ego peccavi. Sane Willelmulo nostro (723) cupio bene per omnia: sed ante omnia Deum. Hinc est quod contra Deum nolo aliquid habeat, ne non habeat Deum. Quod si alius secus voluerit, nolo per me habeat, ne perdam et ego Deum. Ubi vero emergerit quod secundum Deum habere possit, probabo me amicum; et operam meam, si opus fuerit, non negabo. Apud amatorem justitiæ in excusando eo quod pro justitia est, non multum mihi laborandum. Vos autem apud comitissam (724) per ea quæ vobis rescripsi, habete me excusatum. Valete.

EPISTOLA CCLXXII.

EPISCOPO LAUDUNENSI (725).

Commonet eum piæ liberalitatis.

Vestri sumus. Si hoc scitis, imo quia non ignoratis, lator presentium per nos vobis, et per vos aliis omnibus, quos offendisse videtur, efficaciter firmiterque reconcilietur. Alioquin offenditis, quem vestrum non negatis: quod omnino facere non audetis. Ex quo episcopari cœpistis, nullam a vobis adhuc **266**, benedictionem accepimus; neque sacculum, neque peram, neque calceamenta in pedibus.

EUGENII PAPÆ EPISTOLA AD CAPITULUM CISTERCIENSE, EPISTOLE CCLXXIII PREMISSA (726).

Capitulo Cistercii habendo se cupere interesse, si per occupationes pontificias liceret. Hortatur ad studium et zelum disciplinæ et perfectionis religiosæ in Capitulo promovendum.

EUGENIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis G. (627) Cisterciensi, et universis abbatibus apud Cistercium in nomine Domini congregatis, salutem et apostolicam benedictionem.

1. Optaremus, filii dilectissimi, corporali presentia sacro vestro interesse collegio, unde sicut vobiscum in unitate sancti Spiritus ambulamus, ita de vivificatione sancti Spiritus et progressionibus

Cellensis, epist. 5, lib. 1; Petrus Blesensis, epist. 28, 122, aliique plures.

(724) Mathildem, filiam Engelberti marchionis, fratris episcopi Ratisponensis, ut videtur ex Vita S. Norberti, cap. 32. En locus: « Assumptis itaque legatis comitis Theobaldi, Ratisponam usque eos adduxit Norbertus. Erat enim episcopus ejus civitatis, nobilissimi stemmatis, et habebat fratrem Engelbertum potentissimum marchionem, cui erant nubilis ætatis filie: e quibus una (Mathildis nomine, teste Orderico sub finem libri XIII), comiti Theobaldo desponsata est. » De Engelberto, ad epistolam 130.

(725) Scripta anno 1152. — Is erat Galterus de Sancto Mauricio, prius abbas Sancti Martini apud Laudunum, anno 1151, suffectus Bartholomæo piissimo episcopo, qui post regiminis annos triginta octo in Fusniacense ordinis Cisterciensis, quod ipse fundaverat, monasterium se recepit. Exstat egregia ejus epistola ad Samsonem archiepiscopum Remensem, qua falsam dilapidationis honorum ecclesiæ Laudunensis accusationem diluit tum Fusniaci monachus, hic in Appendice hujus tomi.

(726) Antehac epistola 384. Scripta anno Christi 1150.

(727) Scilicet Gozvino abbati quinto Cisterc.

animæ presentialiter et communiter tractaremus. Quia vero ex divinæ dispositionis arbitrio in medio pelagi ad regendam navim Ecclesiæ constituti, circum sævientium procellarum inundatione contundimur, ut non quod volumus, sed quod nolumus, faciamus; et susceptæ administrationis officio alligamur, unde ad optatum locum gressum flectere non possimus: per spiritum et litteras nostras vobis presentiam exhibemus, et, quatenus permittitur, charitate ac desiderio vestro nos conventui presentiamus; cupientes quidem, et quanto possumus affectu rogantes, ut et vos conjunctum nobis vestrum spiritum habeatis, et in communi super nos omnipotentis Dei gratiam propensius imploretis. In montis siquidem vertice constituti, ubi undique ventorum flatibus propulsamur, speramus nos ex Dei dono aliquatenus in tanto turbine posse subsistere, si orationumstrarum interventum apud Deum meruerimus obtinere. Ut autem apud eum de orationibus vestris promptam semper valeamus invenire fiduciam, et quod nostris meritis non valemus, vestris intercessionibus assequamur: optamus charitatem vestram de his quæ ad Deum sunt, de observantia ordinis, de custodia disciplinæ, ita semper fore sollicitam, et contemptis quæ retro sunt, ita se in anteriora unumquemque vestrum extendere, ut nulla nubes in operibus vestris appareat, quæ orationes vestras, quominus ad Deum penetrent, valeat aliquando præpedire.

2. Quotis itaque, filii dilectissimi, convenitis in unum, de corrigendis quæ in aliquibus vestrum corrigenda sunt, et statuendis quæ ad animarum salutem et profectum ordinis fuerint statuenda, communem curam habete, quoniam qui modica spernit, paulatim decedit (*Eccli. XIX, 1*); nec ea quæ nihora videntur in vobis, incorrecta relinquit. Inutiliter enim portas civitatis obserat [*al. observat*], qui vel unum foramen, unde ingrediantur, hostibus relinquit apertum, dicente scriptura, « Idem facit sentina neglecta, quod ventus irruens; » et: « Vitasti grandia; vide ne obruaris arena. » Respicite, quæso, ad veteres patres, qui nostrum sacrum Ordinem statuerunt; et considerate, qualiter relicto mundo, et contemptis omnibus, mortuis mortuos suos sepelire dimissis, ad solitudinem volaverunt, unde aliis circa frequens ministerium satagentibus, ipsi ad pedes Jesu cum Maria sederunt (*Luc. X, 39, 40*), ut tanto uberius cœleste manna perciperent, quanto longius ab Ægypto discessissent. Ipsi quidem egressi sunt de terra et de cognatione sua; oblitum sunt populum suum, et domum patris sui: et quoniam Rex eorum speciem concupivit, crescere fecit eos in gentem magnam, et usque ad extremum **267** terræ propagines eorum extendit, ita quod splendor claritatis eorum universum corpus Ecclesiæ

(728) Scripta anno Christi 1150.

(729) Ita in quovis ordine, quantumvis sancto, reperiuntur hi tres hominum ordines; nec unquam in area Dominica palea deerit. Vide sermonem 3 in

illustravit; et Sareptana mulier ad eorum vocem innumera vasa de modico oleo, quod habuerat in lecytho, replevit (*III Reg. XVII, 10, 16*). Sane illi primitias Spiritus acceperunt, et oleum suavitatis eorum ad nos usque defluxit.

3. Unde cogitandum vobis est attentius et agendum, ut non degeneretis de eorum virtutibus, sed quales fuistis in germine, sitis etiam in virgulto: et qui ex eis vitæ semina suscepistis, idem cum eis germen afferatis, et fructum. Intuemini qualiter illi, quorum lampades extinguuntur, de oleo vestro exoptant accipere; et multi, qui computruerunt sicut jumenta in stercore suo, ad respectum supernæ gratiæ regimini vestro committi, et orationibus desiderant commendari. Et quoniam filii sæculi hujus vos renitentes etiam ad regimen sui trahere moliantur, et de quiete contemplationis et deserti silentio volunt vos aliquoties ad occupationes et negotia revocare; ad mentis oculum patrum vestrorum instituta reducite, et propheticum habentes exemplum, eligite magis abjecti esse in domo Dei, quam habitare in tentoriis peccatorum (*Psal. LXXXIII, 11*). Et quia nihil habetis quod non accepistis; de Domino in bonitate, de vobis autem in humilitate sentite, unde illius videamini vestigia sequi, qui ait: *Cum omnia bene feceritis, dicite, Quia servi inutiles sumus* (*Luc. XVII, 10*). Si enim genera linguarum, si gratiam sanitarum, si prophetandi scientiam accepistis; si verba vestra meliora sunt, imo fragrantiora unguentis optimis; si mundus reveretur vos, et in odore unguentorum vestrorum currere delectatur; ejus opus certum est esse, qui ait: *Pater meus usque modo operatur* (*Joan. V, 17*).

EPISTOLA CCLXXIII (728).

AD DOMINUM PAPAM EUGENIUM.

Lætat ob litteras, zelo et affectu plenas, a Pontifice ad capitulum scriptas. Hortatur, ut ea sollicitudine pergat fovere omnes, sed præcipue sui Ordinis Religiosos. Abbatem Trium Fontium a præfectura sua abstractum queritur.

Amantissimo patri et domino EUGENIO, Dei gratia summo Pontifici, frater BERNARDUS Claræ-Vallis vocatus abbas, modicum id quod est.

1. Vox turturis audita est in capitulo nostro: exsultavimus, et delectati sumus. Plane eloquium castum, fervidum zelo, cautum scientia. Spiritus vitæ spirabat in litteris, spiritus vehemens, intonans et increpans, et æmulans nos Dei æmulatione. Fa-teor, non facile dixerim quid me amplius delectarit in illis, vestra benignitas, an nostra utilitas; inclinata majestas, an erecta humilitas; mordens severitas, an mulcens paternitas. Qui in nobis quantumcumque esuriebant justitiam, relecti sunt; qui minus, compuncti sunt; qui minime (729), confusi sunt. Ita, quæso, ita jugiter faciatis. Sollicitudo quæ omnibus debetur, nullo modo his, quibus specia-

Ascensione, n. 6; item sermonem in Dedicatione ecclesiæ, n. 3, et sermonem 30 de diversis, n. 1: ad hæc sermonem 46 in Cantica, n. 6.

lius debetur, subtrahenda est, sed propensius exhibenda. Charitas benigna est: dilatare se, non minorare novit. Colligat sane et alios, sed nobiscum: nec alienum a vestro apostolatu fovere ejusmodi, qui cum apostolis loqui possunt: *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te* (Matth. XIX, 27). Non sunt relinquendi, qui ipsi se reliquerunt. Pusilli Domini sunt, in ipsum credentes: non deseret eos fidelis servus et prudens, is præsertim cui credita universitas est. Nempe universitatis portio hi: et quidem pusillus grex, sed qui, ni fallor, meruerunt patrem habere Deum, accepturi coronam gloriæ de manu Domini, et diadema regni de manu Dei sui. Nec enim rapinam arbitrantur esse se hæredes Dei, cohæredes autem Christi. Denique **268** audierunt: *Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum* (Luc. XII, 32). De his interim satis.

2. Abbas Trium Fontium (730) bene plantatus erat, utpote secus decursus aquarum. Vereor ego, ne arbor bona faciens fructum bonum, explantata faciat nullum. Vidimus interdum vitem in prima plantatione fecundam, in secunda sterilem. Vidimus lignum bene plantatum virescere, transplantatum arescere. Graviter proinde vulnerastis cor meum, si non remittitis eum: quia sumus cor unum et anima una. Quandiu divisum erit, necesse erit ut utraque pars suo sanguine cruentetur. Heu! onus quod ambo vix portabamus, quomodo portabo solus, subducto baculo senectutis meæ? Si de me parum est, moveat vos totius Ordinis plaga non parva: et ne spe incerti boni, tam certa interim mala fieri velit. Quod si omnino vobis in eo complacuit, ut retineatis eum; placeat, obsecro, commendatum habere ipsum, ac deinceps ad Deum levare manus, ut dignetur idoneum pro eo virum providere domui illi. De cætero super his quæ pro communi utilitate totius ordinis, et pro aliis quoque negotiis eidem abbati dignum, imo et necessarium judicavimus ad

(730) Hugo scilicet, ad quem epistola sequens, abbas Trium Fontium in Campania, non vero Sancti Anastasii ad Tres Fontes prope Romam, quidquid Wion, Ciaconius, aliique in contrarium sentiant. Primo quippe Trium Fontium appellatio, per ea maxime tempora, absolute soli Campaniæ monasterio tribuitur, ex Vita S. Bernardi, et ex titulo epistolæ 69, *Ad abbatem de Tribus-Fontibus*: cum Romanum illud Sancti Anastasii nuncupari soleat, ut probat in primis inscriptio epistolæ nunc 345, *Fratribus de Sancto Anastasio directæ*. Deinde Rualenus ex Priore Claræ-Vallensi abbas tunc erat ad Sanctum Anastasium, ex epistolis 245, 258, et duabus sequentibus: quibus accedit Nicolai Claræ-Vallensis epistola 43, *Ad Rualenum abbatem Sancti Anastasii*. Ad hæc sequens Bernardina epistola 274 in manuscriptis hunc titulum præfert, *Ad Hugonem abbatem Trium Fontium, quando erat Romæ*, quæ verba satis innuunt hoc monasterium ab urbe Roma longius distitum fuisse. Præterea Bernardus in hac epistola 273 Eugenio significat se ægre ferre quod Hugo Romam evocatus sit, nempe ut crearetur cardinalis; additque se graviter ex hoc vulneratum iri, nisi ad se remittatur. Atque adeo Hugo in Galliis abbas

vos perferenda committere, festinatum exposcimus Benignitatis vestræ responsum; sed responsum facti, non verbi.

EPISTOLA CCLXXIV (731).

AD HUGONEM ABBATEM TRIUM FONTIUM, QUANDO EBAT ROMÆ (732).

Pœnitet commendasse nepotem episcopi Antissiodorensis, improbens collatam illi præposituram.

Pœnitet me scripsisse pro juvene illo; et velim, si fieri possit, revocari precem, per quam videor approbasse iudicium amici (733) super collata et male collocata ab eo præpositura, quod utique non facio, nec feci unquam. Sed vicit me, fateor, ut sic scriberem, dilectio qua tenebar, vehementer astrictus avunculo adolescentis, affectu grandi nimis, sed minus spirituali in hac parte. Urgebat maxime plaga recens de morte illius. Videar levitate usus: sed malo periclitari apud dominum meum præcipatione scribendi, quam apud Deum suspitione mendacii. Quamquam caute ac provide de præpositura scripsi, nihil ad ipsum; quod indubitanter scirem duos ut memini, prædecessores ejus ipsam aliter ordinasse, atque alias suo confirmasse privilegio. Tu autem si efficere potueris apud ipsum, ut Ecclesiæ privilegium, et privilegio efficaciam reddat, bonum opus operatus es. Utinam a nævo sanguinis hujus sanctum purgaret episcopum, et adolescenti in aliis provideret!

EPISTOLA CCLXXV (734).

AD DOMINUM PAPAM EUGENIUM, PRO ANTISSIODORENSI ELECTIONE.

De statu electionis Antissiodorensis, et fraude in ea commissa pontificem certiore facit.

Cum primum vobis pro Antissiodorensi Ecclesia scripsi, de prima audieram electione, de secunda nihil. Et ecce me veluti prophetante, opprobrium quod suspicatus sum, secutum est: et timor quem timebam, evenit. Mementote quomodo actum sit Nivernis (735), et videte si non simili arte, imo fraude non dissimili, eodemque auctore, ut aiunt, et nunc secunda electio præsumpta est: ut scilicet uno nerat. Denique faciendæ electioni ad successorem Hugoni subrogandum Bernardus ipse, qui tum in Gallia versabatur, præsens interfuit, ut patet ex epistola 274. Porro Hugo anno 1150 cardinalis episcopus Ostiensis in tertia creatione ab Eugenio facta, simulque cum eo creati sunt cardinales alii duo monachi Claræ-Vallenses, Henricus et Rolandus, testante Ciaconio: tuncque accidit, ut ecclesiæ Ostiensi ob incolarum inopiam conjungeretur Veliterna. De Hugone iterum in epistolis 274, 287, 290, 296, 306 et 307.

(731) Scripta anno Christi 1151.

(732) Alias, *Contra nepotem episcopi Antissiodorensis*. Alias, *Pro nepote episcopi Antissiodorensis*. Vide epistolam 276. — Epistola 274, quæ in editis hunc profert titulum: *Ad Hugonem abbatem*, etc., in Leodiensi codice et in altero Aurea-Vallis ita inscribitur: *Ad Hugonem episcopum, de præposito Antissiodorensi*. MARTENE.

(733) Hugonis episcopi Antissiodorensis.

(734) Scripta anno Christi 1151.

(735) Id ipsum repetit in fine epistolæ sequentis. Turbas intelligit, quæ acciderunt in electione Raymundi episcopi Nivernensis. Confer epistolam 246.

minato duos ejiciant, et sic demum tertium, quem volunt, subinducant. Miserunt et isti a me, ut pro sua parte scriberem, et visum **269** est mihi mittere fratrem a latere meo, qui de utraque certius actione cognosceret nosque certificaret. Qui intrans ecclesiam, et de omnibus diligenter explorans, testimonio omnium qui convenerant, invenit nullum presbyterorum, præter unum, fratrem scilicet ipsius fratris Gaufridi (736), Hugonem; nullum de diaconibus præter Stephanum solum, ex parte illa esse: exceptis his, qui auctores exstiterant, personis ecclesiæ, cantore, archidiacono, et, ut dicebatur, thesaurario: neque enim ipse præsens tunc adfuit. Porro in parte altera, præter alios inferioris ordinis, diaconos novem, et presbyteros undecim consentire. Duodecimus, qui et archipresbyter est, pro neutra parte velle se subscribere, pro neutra scripsisse testabatur: quanquam priorem plus vellet. Sigillum Ecclesiæ præfatus Hugo tenebat (737), homo non pacis, sed partis alienæ: nec consideravit in tradendo quod debuit, sed quod voluit. Sic se res habet. Et ego solita præsumptione unum infero: nec malitiam gloriari oportet, nec sapientiam decipi decet, nec Ecclesiam suspendi diutius expedit.

EPISTOLA CCLXXVI (738.)

AD EUMDEM, POST OBITUM EPISCOPI ANTISSIODORENSIS. *De irreligioso episcopi Antissiodorensis testamento, non sine fraude Stephani diaconi facto monet Pontificem: illudque scandalum causa irritari debere.*

1. Adhuc suggero aliquid, quod ante non tacuissim, si ante mihi compertum fuisset, sicut nunc est. Adest homo qui peccare fecit Israel, sanctum loquor episcopum (739): qui cum in morte aliquantum stupidus esset et turbatus, iste eum fecit mori pene intestatum. Cum enim pauperibus et ecclesiis aut nihil, aut parum daret, nepoti suo carnali adolescentulo, sæculari inutili, totum pene quod acquisierat mensæ episcopali, Stephano suggerente et sollicitante, dimisit. Aiunt septem ecclesias, et decimas, et prata in propria silva episcopi; insuper, quod pudor est omni religioni, de mobilibus aureos suos, et proprias equituras; et, cum minus illæ sufficerent ad conficiendum iter, ut pro his firmandis ad vos veniret, jussisse tradi etiam monasterii equituras. Quanquam quidem existimant episcopum donationes istas nescisse, sed Stephanum fecisse, et sigillasse quæ voluit: et credendum. Nempe et anno præterito in articulo, ut putabatur, mortis positam, ecclesiam quamdam eidem nepoti donare

(739) Hic videtur a tumultuantibus electus: sed tandem prevaluit electio Alani ex abbate Ripatorii ordinis Cisterciensis, diocesis Trecentis, qui Vitam S. Bernardi in compendium redegit. In Actis episcoporum Antissiodorensium episcopatus per annum vacasse dicitur. Vide epistolas 280 et 282, etc., atque librum tertium De consideratione, n. 11.

(737) Hinc intelligitur, Ecclesiam Antissiodorensis proprium sigillum ex tunc habuisse præter episcopale.

(738) Scripta anno Christi 1151.

(739) Id est Hugonem, ex primo abbate Pontiniacensi episcopum antissiodorensis. Obiit anno 1151

fecerunt: quod donum postea convalescens, sicut certissime comperimus, fecisse se minime recognovit. Quis denique credat, virum sanctum, spiritualementem, si sapuit, si compos sui fuit, testamentum tale fecisse? Quis vel sæcularissimus hoc dixerit testamentum sacerdotis? Hæccine dispositio hominis sobrii et spiritualis, illius qui omnia dijudicat, et ipse a nemine judicatur? A quo enim, si ita remanserit, sive in cælo, sive in terra, iste non judicabitur?

2. Tu ergo, serve Dei, qui tenes gladium Petri, amputa confusionem opprobrii a religione, scandalum ab Ecclesia, crimen a persona, a spiritualium omnium, qui eum in spiritu et non carnaliter diligebant, et tuo ipsius corde amaritudinem et dolorem. Exsurge, Phinees: sta et placa, ut sanetur quassatio. Sta, inquam, inflexibilis adversus carnem et sanguinem, quo **270** ariete murum tuæ constantiæ filii hujus sæculi procul dubio concutere conabuntur. Vera pietas est in avunculum, si super hujusmodi exstiteris impius in nepotem.

3. Et hoc scitote, quod viros religiosos, decanum Sancti Petri Antissiodorensis, et Priorem Sancti Eusebii, tam pro se, quam pro abbate Sancti Laurentii, ob primam Antissiodorensis Ecclesiæ electionem paratos venire ad vos, pars adversa per comitem Nivernensem (740) detinuit, et deterruit ne venirent. Siquidem comes ipse vocatis ad se denunciavit, ne se intromittereat, et minis gravissimis ac manifestis prohibuit eos: sicut Prior ipse a prædicto abbate suo et fratre suo carnali, et a decano missus ad nos propter hoc ipsum, confessus et conquestus est nobis, rogans etiam per nos hoc ipsum innotescere vobis. Dixi, et iterum dico: Mementote quod factum est Nivernis. Ordinatissimum est, minus interdum ordinate aliquid fieri. Claves vestras, qui sanum sapiunt alteram in discretionem, alteram in potestate constituunt.

EPISTOLA CCLXXVII.

AD EUMDEM, PRO ABBATE CLUNIACENSIS

Abbatem Cluniacensem benevole excipi, et honorifice tractari petit.

Stultum videtur scribere ad vos pro domino Cluniacensi, et ei quasi velle patrocinium ferre, quem omnes sibi patronum habere desiderant. Sed scribo, etsi non necessarie illi, satisfaciens tamen affectui: affectui dico meo, non alterius. Ipso enim, quia corpore non possum, prosequor amicum peregrinantem. Quis nos separabit! Nec altitudo Alpium, nec die decima Octobris: de cujus viri miraculosa conversione, virtutibus ac sanctimonia, lege Henriquez in Fasc. lib. II, dist. 10, cap. 28, et in Monologio, ad diem vicesimam primam Januarii. Lege etiam Vitæ S. Bernardi librum I, cap. 3.

(740) Guillelmum IV, qui patri Guillelmo III in Carusiam sedenti successit ab anno 1147. Confer paulo infra epistolam 280 et ibi notam.

(741) Scripta anno 1146. — Petrum Venerabilem ad Eugenium honoris causa procedentem, his litteris Bernardus commendavit. Ille sui itineris meminit tum libro secundo De miraculis, cap. 25: « In primo, » inquit, « pontificatus domini papæ Eugenii

nivium frigora, nec longitudo itineris. Et nunc præsens sum, in litteris his assistens illi. Sine me poterit esse nusquam. Debitor sum dignationi ejus, per quam dignus habitus sum assumi in id gratiæ. Sed debito ipsa absolvit gratia, quia necessitas in voluntatem transiit. Honorate virum, ut vere honorabile membrum in Christi corpore. Vas est in honorem ni fallor, plenum gratiæ et veritatis, refertum plurimis bonis. Remittite eum cum lætitia, quamplurimo sub reditu lætificaturum. Dignemini eum ampliori, ut dignum est, gratia, et ita ut de plenitudine ejus omnes, cum redierit, accipiamus. Sane si quid petierit in nomine Domini Jesu, non debet apud vos pati difficultatem. Nam si nescitis, iste est qui manus suas extendit ad pauperes Ordinis nostri; iste est qui de possessionibus ecclesiæ suæ, quantum cum pace potest suorum, libenter frequenterque largitur ad victum. In nomine Jesu cur dixerim, audite. Si enim petierit (quod suspicor vereor) dimitti a regimine monasterii (742), quis illum noscens, in nomine Jesu petere putet? Fallor, si non solito timorator, si non se ipso melior factus sit, ex quo vidistis eum. Quanquam pene ab introitu suo in multis Ordinem illum meliorasse cognoscitur: verbi gratia, in observantia jejuniorum, silentii, indumentorum pretiosorum et curiosorum (743).

anno ad visitandum tam ipsum, quam communem matrem Romanam Ecclesiam Romam adii; tum etiam ad Bernardum scribens libri sexti epistola 46, «Videram eum.» inquit (scilicet Eugenium), «primo anno pontificatus sui Romæ.» Quo quidem in itinere illud ipsi accidit, quod postea Eugenio scripsit, libri sexti epistola 44, ut a marchione Opione per Italiam grassante spoliatus, Placentinorum auxilio omnia recuperaverit. Iterum vero Eugenium invisit circa annum 1151, a quo quam fuerit benigne exceptus, testatur in quadam epistola ad S. Bernardum, cujus amicitiae officium hæc in parte agnoscit.

(742) Forsan cogitabat Petrus dimisso regimine ad S. Bernardum se recipere, ut quidem ipse proficitur supra in epistola 264.

(743) Hæc omnia testantur præclara ejus Statuta in Bibliotheca Cluniacensi. Confer Orderici librum decimum tertium ad annum 1132.

(744) Scripta anno Christi 1150.

(745) Henrico, qui germanus erat Ludovici Junioris, post archiepiscopo Remensi. Confer epistolas 269, 305 et 307. Eum a Ludovico patre divinis servitiis mancipatum Honorius II in suam tutelam suscepit, teste ejus epistola in Spicilegii tomo III, pag. 150, ubi alia succedit Ludovici regis ad legatum apostolicum, concedenda eidem Henrico præbenda in Ecclesia Pontisarenensi. Abbas fuit Sanctæ Mariæ Stampensis, necnon archidiaconus Aurelianensis, ex Chartario Sancti Martini de Campis.

(746) Id patet ex duabus Anselmi epistolis ad Urbanum II, quæ sunt libri secundi epistolæ 33 et 34. Simile quid de Belvacensis Ecclesiæ statu scribit Ivo episcopus Carnotensis epistola 87. «Prædicta.» inquit. «Ecclesia (Belvacensis) tandiu jam bonos desuevit habere pastores, ut malos habere, videatur ei quasi legitimum, bonos autem eligere, quasi nefarium.» etc.

(747) Heloissa, Petri Abælardi quondam conjux, deinde sanctimonialis, denique abbatissa parthenonis Argentoliensis, ad Sequanam præterfluentem in

EPISTOLA CCLXXVIII (744).

AD EUMDEM, PRO EPISCOPO BELVACENSIS (745).

Petitiones filii vestri episcopi Belvacensis quam dignæ sint exaudiri, non est quod vos doceamus: ipsæ satis per se paternis visceribus vestris quod dignum est et justum est, facile persuadent. Agimus tamen. Fovendus est devotus juvenis favore paterno: et zelus bonus, quem pro sua Ecclesia gerit, non modo approbandus, sed et juvandus. Sic seipso in dies devotior, ferventior, fortior fiet, cum vexationes et tribulationes, quæ nunquam desunt illi Ecclesiæ (746) a malis hominibus, manu indeficientis auxilii vestri sibi senserit e regione levari. Petitionem fratris Arnulfi de Maiole petimus exaudiri. Magister G. (hoc nomen nuntio) dicet eam vobis.

Sed et quod petit abbatissa de Paraclito (747), per ipsum, si dignamini, scire potestis; et facere, si dignum judicatis.

EPISTOLA CCLXXIX (748).

AD HENRICUM COMITEM (749).

Comitem ob injuriam a subditis ejus illatam de restitutione in integrum compellat.

Abbas Castellione (750), vir religiosus, Romam proficiscens, in Dei et nostri custodia sua omnia dereliquit: et ecce ministeriales Simonis, homines de Belfort, abstulerunt porcos eorum. Maluissem,

diocesi Parisiensi. In quem locum anno 1127 cœnobitæ Dionysiani, cum ex antiquissimis diplomatibus probassent, suum esse dono Hermerici, Nummæque uxoris, regressi sunt longo postliminio. Theodrada enim, Caroli Magni filia, congregaverat ibidem velatas, quæ ejecta disciplina monastica ejectæ sunt. Paulo ante, ut superius diximus, Petrus Abælardus, cum facultate abbatis Sancti Dionysii abacesserat in solitudinem agri Trecentis, ubi oratorium calamarum palustrium, stipularum, junctorumque centonibus confectum, dicaverat primo sanctissimæ Trinitati: deinde Paracliti nomen indidit, quod ibi post varias calamitates tandem nonnullo solatio respirasse sibi visus est. Quem locum postea Heloissa cœssit. Heloissam alii Helwidem vocant, quo nomine duas ipsi epistolas scripsit Hugo Metellus, «Helwidi venerabili abbatissæ Paracliti. Fæmineum sexum vos excessisse fama nobis notificavit. Quomodo dictando, versificando, et (quod excellentius omnibus est his) muliebrem mollium exsuperasti,» etc. Eam aliquando invisit, et exhortatione sua dignatus est Bernardus, teste Abælardo in epistola 5.

(748) Scripta anno Christi 1152.

(749) Is filius Theobaldi Magni Campaniæ comitis, cujus in dignitates successit anno 1151.

(750) Balduinus, ad quem epistola 401, episcopus dein Noviomensis, ex epistola 402. Castellionensis abbatia, de qua hic sermo, illa est indubie canonicorum regularium Ordinis S. Augustini ad Sequanam diocesis Lingonensis, ubi litterarum prima elementa didicit Bernardus, et quam ex sæculari regularem fecit, ex vitæ libro 1, cap. 1, n. 3: non vero Castellio Neustriæ, ut quidam perperam volunt. Castellio quippe, cujus abbas iste Balduinus erat, parum distabat a Clara-Valle, siquidem abbas, Roman profecturus, res suas Bernardo commendavit. Ad hæc focus Bellus Foris qui non longe a Castellione aberat ex contextu epistolæ, situs est ad amnem Vigoram, qui in Albam influit infra Claram-Vallem et Barrum oppidum. Denique in vetustis Castellionis Lingonensis chartis, uti et in vulgato abbatum indice,

dico vobis, ut nostros proprios rapuissent. A vobis requirimus illos. Ad hoc te constituit principem super terram. Princeps regum terræ, ut sub eo et pro eo bonos foveas, malos coerceas, pauperes defendas, facias judicium injuriam patientibus. Si hæc facis, opus principis facis: et spes est ut tuum Deum dilatare et roborare debeat principatum. Si non, timendum est tibi, ne hoc ipsum quod videris habere honoris et potestatis, auferatur (quod absit!) a te.

EPISTOLA CCLXXX (751)

AD DOMINUM PAPAM EUGENIUM PRO ANTISSIODORENSI NEGOTIO.

Queritur sententiam apostolicam in causa electionis Antissiodorensis, a se jussu Pontificis denuntiatam, contemni.

1. Bene facitis, frequenti et benigno exauditu tempore breve, quo hic sum, solando tædentem, pusillanimitate erigendo. Faciis, etsi non quod mereor ipse, certe quod vos deceat. Non quod ad usum propriæ voluntatis tanta abuti benignitate delecter; paratus, teste conscientia, tam æquo accipere animo quod negare, quam quod præstare placuerit. Volo mihi geri morem, sicut et omnis homo; sed non quod justitiæ obviet, quod veritati præjudicet, quod vestræ denique displiceat voluntati. Hoc pro eo, ne me suspicemini aut non advertere beneficium, aut ingratum esse. Nunc quod res postulat, audiat Sanctitas vestra. Cum in me itur, levis jactura est, et quæ levare facilius queat resarcitu. Ego plagis conscientie meæ nullum judicio accommodatius medicamentum probris et contumeliis. Non est proinde quod pro me movear, homuncio omni opprobrio dignus et despectio. At si usque in christum Domini malignatio forte pervenerit, nutat, fateor, patientia, et omnis pene cedit mansuetudo. Numquid petivi a domino meo ordinari per me Ecclesias, disponi episcopatus, creari episcopos? Aptum videlicet instrumentum, formica plaustrum trahens. Voluistis hominem promoveri; digne sane, ni fallor: in quem nimirum quid dicant, non inveniunt, ne hi quidem qui contra volunt.

Balduinus abbas secundus post Aldonem abbatem primum receptetur.

(751) Scripta circa annum 1152. Vide epistolas 275, 282.

(752) Defuncto Hugone episcopo Antissiodorensi anno 1151, «volentibus clericis alium episcopum, ut moris est, eligere,» inquit Bernardus, libro tertio De consideratione, cap. 2, «quidam adolescentulus intervenit appellans et vetans ne fieret, quoadusque isset et redisset ab Urbe; cui tamen appellationi nec ipse detulit. Nam cum videret se contemni, tanquam qui irrationabiliter appellasset, accitis quos potuit sibi, tertia die post factam ab aliis electionem, fecit suam.» (Vide epist. 275). Quibus acceptis Eugenius, tribus (ut hic dicitur) quorum unus erat Bernardus, commisit electionem, Bernardi et alterius in unum convenere suffragia, altero reclamante: unde hic postulat ab Eugenio suppleri quod minus est. Electus hic videtur fuisse Alanus, qui tandem Hugoni successit. De quo sic loquitur liber Sepulcrorum Claræ-Valleisium: «Ad dexteram domini Godefridi quondam Lingonensis episcopi, versus chorum, jacet dominus Alanus episcopus

2. Innotuit quibus oportuit mysterium bonæ voluntatis. Et mysterium quidem publicatum est, fructu vero usque adhuc et utilitate fraudamur. Queritis qui fecit hoc! Homo pacis vestræ, in quo sperabatis. Homo, cui odio religio, cui oneri sapientia, cui terrori justitia est: qui domini sui non est veritus secretum prodere, evacuare decretum. Nec mirum qui se talem aperire non est confusus: qui dum proprio concedit livori, etiam vestræ reverentiæ non pepercit. Confusus sum ego; sed quæ cura? Non recuso confusionem, quam mihi obedientiæ zelus invexit. A me quidem non transiit calix iste: sed per me plane usque ad vos pertransiit. In suggillatione, ne dicam depravatione datæ sententiæ cui clarum non sit auctorem tangi potius, quam denuntiatorem? Cujus non potuit infamari persona, debuit ne infirmari promotio (752)? Unum est e duobus: aut stabit sermo, quem a vobis egressus testati sumus; aut nos mendaces reputabimur, sicut jam reputamur. Sed melius vestroque dignius apostolatu, non gloriabitur in malitia qui potens fuit in iniquitate.

3. Obeditum tamen mendato ex parte est, et parte majori. Tribus commissum erat; uno contemne, duobus consentientibus, quid restat, nisi ut vox vestra suppleat quod minus est? Et quidem tute hoc. Non est quod timeatis a scandalo illorum de quibus Dominus dicit: *Sinite illos; cæci sunt, et duces cæcorum* (Matth. xv, 14). Quod reliquum est, lætabitur populus, lætabitur sanior pars cleri, etiam ipse lætabitur rex; lætabitur denique omnis Ecclesia sanctorum. Multa bona opera ostendistis sæculo nostro ex gratia quæ data est vobis: at nullum, ut arbitror, quod magis pro gloria vestra faciat, quam si sic feceritis. Testimonium perhibeo eis, quod multos de religione nominaverint, non religione delectati, sed impotentia, qui non possint malignitatem eorum coercere, qui vi vim repedere non sufficient: ut quorum sanctitatem non amant, non sit quod timeant potestatem. Comes Niversensis vias patris non ambulat (753): adversatur tum huic, tum omni bono. Incubat terris bonisque Ecclesiarum, sicut leo

Antissiodorensis, qui in quadam ecclesia oppidi famosi in Flandria, quæ Insula nuncupatur, a puero educatus, sub B. Bernardo in hac Clara-Valle habitum religionis suscepit. Postea primus abbas factus est monasterii, quod Ripatorium nominatur. Cui per annos duodecim præsidens, Domino cooperante, sategit ut personis utilibus et possessionibus necessariis... ditaretur. Anno vero novissimo vitæ B. Bernardi, ab Ecclesia Antissiodorensi in episcopum concorditer est electus. Hic multam hospitalitatem omnibus religiosis domos suas frequentantibus exhibuit.... Peractis demum in episcopatu tredecim annis de licentia sedis apostolicæ cessit episcopatu et ad suam rediit Claram-Vallem. Obiit autem pridie idus Octobris circa annum Domini 1181. » Ubi dum concorditer electus dicitur, intelligendum est in eum tandem eligentium suffragia convenisse, ut etiam Bernardus epistola 282 ad Ludovicum regem diserte testatur.

(753) Comes Nivernensis Guillelmus IV, de quo epistola 276, quem tamen multa multis ecclesiis beneficia contulisse legimus: nam Vezeliacensi monasterio bona, quæ pater suus abstulerat, restituit;